

1956. október 16. „A szegedi MEFESZ igaz története”

2020. október 15.

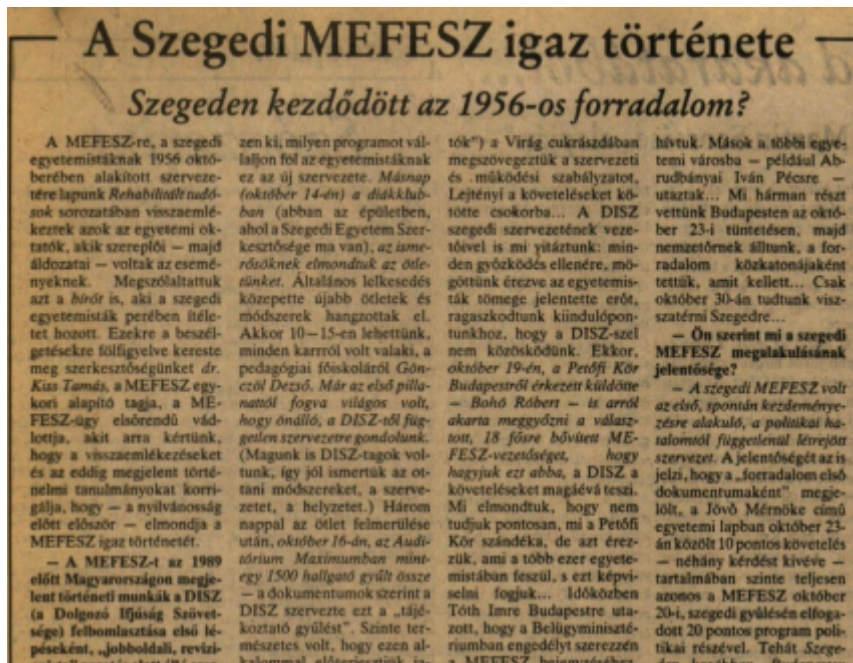
„1956. október 16-án a szegedi egyetemi ifjúság mintakövetőből mintaadóvá vált” – összegezte a MEFESZ megalapításának jelentőségét Jancsák Csaba, az SZTE egyetemi docense. Miként született meg ez az ikonikus szervezet? Bekukkantottunk az SZTE Klebelsberg Könyvtár Contenta rendszerébe, ahonnan egy visszaemlékezést, egy naplótöredéket és egy korabeli újságcikket idézve köszöntjük a 64 éve született MEFESZ-t.

„Letartóztatásom után 6 hónapig gyötörtek a rendőrségen, hogy mondjam meg, honnan – melyik klerikális, szélsőjobboldali, fasiszta, horthysta szervezettől – ered az ötlet, kinek a megbízásából hoztuk létre a szegedi MEFESZ-t. A nyomozók és a bíróság végül elhitte azt, amit az utóbbi 30 év hazai történetírása nem vesz tudomásul: mi, egyetemisták találtuk ki a MEFESZ-t” – jelentette ki 1956 első forradalmi szervezetének egyik alapítója, dr. Kiss Tamás, aki a nyilvánosság előtt először a Szegedi Egyetem 1990. február 5-i számában megjelent interjúban igyekezett korrigálni az addig megjelent történeti munkák hiányosságait.

30 évvel ezelőtti vallomás

„A történet a következő. Nyári szünet és egy hónapos építőtábor után, **1956. október 5-6. táján** jöttem vissza Szegedre, ahol érzékelhető volt az egész országot jellemző hangulat: mindenki beszélgetett, vitázott – elsősorban politikai kérdésekről.

Egy szombati napon, **október 13-án, Lejtényi András barátommal, aki szintén joghallgató volt, sétáltunk. Mutatott nekem egy – azt hiszem, a budapesti egyetemről származó – rölapot, amelyen az a követelés szerepelt, hogy az orosz nyelv oktatását tegyék fakultatívá.** Erre én azt mondtam, hogy nem csak ez a probléma, **ennél nagyobb bajok vannak. (...)**

évvel ezelőtt.

Azt javasoltam a barátomnak, hogy, ha mi valamit csinálni akarunk, ha föl akarunk lépni valami ellen, akkor azt hatékonyan kellene, tehát alakítsunk egy szervezetet. Ezután elmentünk **Tóth Imre (ugyancsak joghallgató) barátunkhoz, s hármasban, egymást szinte túllícitálva adtuk az ötleteket, hogy is nézzen ki, milyen programot vállaljon föl az egyetemistáknak ez az új szervezete.**

Másnap (október 14-én) a diáklklubban az ismerősöknek elmondtuk az ötletünket. Általános lelkesedés közepette újabb ötletek és módszerek hangzottak el. Akkor 10-15-en lehettünk (...)

Már az első pillanattól fogva világos volt, hogy önálló, a DISZ-től független szervezetre gondolunk. (...)” – emlékezett dr. Kiss Tamás, aki "az 1956-os MEFESZ igaz történetét" először a Szegedi Egyetem újságírója, **Újszászi Ilona** kérdései nyomán mesélte el – 30

Ováció az AudMax-ban

„Három nappal az ötlet felmerülése után, **október 16-án, az Auditórium Maximumban mintegy 1500 hallgató gyűlt össze** – a dokumentumok szerint a DISZ szervezte ezt a 'tájékoztató gyűlést'. Szinte természetes volt, hogy ezen alkalommal előterjesztjük javaslatunkat, így **Lejtényi, Tóth, Gönczöl és jómagam kiültünk a katedrára, én – bár senki nem kért erre – átvettem az elnöki tiszteletet. Közöltem, hogy függetlent, alulról szerveződő, demokratikus érdekvédelmi szervezet megalakítására gondoltunk, a diákok kívánságainak összehangolására.**

(...)

A hallgatóság – kizárólag diákok vettek részt a nagygyűlésen – ovációval fogadta a közlést, kimondta a megalakulást. Lejtényi András ismertette **az addigra kialakult programot, az alapvetően érdekvédelmi jellegű követeléseket.**

A hozzászólások egyre jelentőségteljesebb politikai követeléseket fogalmaztak meg. Erre én nem tudom, milyen 'sugallatra' lecsendesítettem a hallgatóságot, s közöltem: a MEFESZ alakuló ülése befejezte munkáját, **átalakulunk politikai tömeggyűléssé.** Elfogadták javaslatunkat, hogy **rövid időn belül szervezzenek kari gyűléseket, ott válasszanak vezetőséget, mi pedig – lévén joghallgatók – kidolgozzuk a szervezeti és működési szabályzatot, az elhangzottak alapján pontokba szedjük követeléseinket.** (...)” – idézte föl emlékeit dr. Kiss Tamás. A MEFESZ ötletgazdája az elmúlt három évtizedben sok-sok további interjúban árnyalta, miként adták meg a szegedi egyetemisták az 1956-os forradalom indító szikráját.

A vegyészhallgató naplójából

A szegedi egyetem V. éves vegyészhallgatója, *Bátyai Jenő* naplójában az alábbi bejegyzést tette 64 évvel ezelőtt.

AZ EGY HÓNAPOS FORRADALOM ELSŐ NAPJAI

Bátyai Jenő 56-os naplója

Interjú helyett 1991 őszén kölcsönadta Bátjai Jenő helytörténész az 1956-ban írt Naplóját. Az 50 évvel ezelőtti forradalom napjairól szóló följegyzésekből 1991-ben részleteket közöltünk. Most teljes terjedelmében közre adjuk az akkor ötödéves szegedi vegyésznek az október 16. és 22. közötti szegedi napokról szóló észrevételeit.

„OKTÓBER 16., KEDD
Ma délelőtt a menzára menet óriási plakát hirdeti, hogy ma este 6 órakor az auditorium maximumban diákgyűlés. (Nekem már nem volt váratalan, ugyanis előbb már értesültem erről.)
A terem zsúfolásig megtelt hallgatókkal. Mindenki igen érdeklődően és aktívan vett részt a gyűlésen. A felszólaló-

fakultatívra és a katonai órák számát csökkentették.
A továbbiakban megállapodott a gyűlés, hogy másnap megválasztják a karonkénti MEFESZ küldötteket.
A gyűlésen jelen voltak a városunkban tartózkodó lengyel egyetemisták is, akik mindenben igen szimpatizáltak a forró hangú, de ugyanakkor józanul gondolkodó szegedi

Füzet
Naplót kell írni, mert - a jezsuita gimnáziumban megtanulta -: az ember által tapasztaltakból áll össze a történelem - magyarázta 1991-ben Bátjai Jenő, végzős vegyészhallgatóként miért rögzítette egy iskolai füzetbe az 1956. októberi és novemberi napokban történeteket. (A napló Bátjai Jenő felesége, Bátjai Gitta tulajdonában található. Az őzeveg hozzájárult az 1956-os visszaemlékezés teljes terjedelmében való közzétételéhez Újszászi Ilona A szabadság pillangója - 1956 Szegeden, az egyetemen című kötetében.)

dalmi ifjúság gyűlése volt. A gyűlést állandóan félfeszakították az ország más egyeteméről érkezett szimpatizáns táviratok. A távirat szövegekből mind az volt olvasható, hogy egyetértenek az egyetemi fiatalsággal és csatlakoznak a szegedi egyetemistákhoz.
A gyűlés elhatározta, hogy MEFESZ küldöttek fognak utazni az ország más egyetemi városaiba, és ott megszervezik a MEFESZ-t.
Az új ifjúsági szervezet, mely új, tiszta szervezet, új forradalmi feladatokra vár.
A gyűlésen jelen volt a sajtó (Délmagyar, Hírlap) és a rádió képviselői is. Ők is szóltak az ifjúsághoz. A gyűlés este 8 óra körül a Himnusz hangjaival

„OKTÓBER 16., KEDD Ma délben a menzára menet óriási plakát hirdeti, hogy ma este 6 órakor az auditórium maximumban diákgyűlés. (Nekem már nem volt váratlan, ugyanis előbb már értesültem erről.)

A terem zsúfolásig megtelt hallgatókkal. Mindenki igen érdeklődően és aktívan vett részt a gyűlésen. **A felszólalások egyre inkább igazolják, hogy a társadalom terhes az elmúlt 12 év hibáitól.** A gyűlés egyre viharosabb, mindenki el akarja mondani a maga, de még inkább népünk igazát. A felszólalásokból kitűnik, hogy a szegedi egyetemi ifjúság egy új, egészséges szervezetet akar létrehozni, a MEFESZ-t.

A hozzászólásokból kikristályosodik a MEFESZ 12 pontos követelése, mely a következő:

- 1.) A halálbüntetést töröljék el Magyarországon.
 - 2.) Rákosi Mátyást vonják felelősségre, és Farkasék tárgyalása nyilvános legyen.
 - 3.) Nagy Imrét helyezték vissza a minisztertanácsba.
 - 4.) Hívják vissza a rossz párt és állami vezetőket.
 - 5.) Adják vissza az egyetemnek szuverén jogát.
 - 6.) Szüntessék meg a káderezést.
 - 7.) Szüntessék meg a mamut fizetéseket és rendezzék az alacsony fizetéseket.
 - 8.) Semleges béke-politikát akarunk.
 - 9.) Új, demokratikus alapon lezajló választásokat.
 - 11.) Az idegen csapatokat vigyék ki Magyarországról.
 - 12.) Szólás és lelkiismereti szabadságot.
- További követelés: március 15. és október 6. legyen nemzeti ünnep.

A gyűlés kérte a jelenlévő sajtó képviselőjét, hogy ennek a követelésnek adjon hangot a Délmagyarország hasábjain.

További, a 12 pontba nem foglalt követeléseik az orosz nyelvet, a marxizmust tegyék fakultatívvá és a katonai órák számát csökkentsék.

A továbbiakban megállapodott a gyűlés, hogy másnap megválasztják a karonkénti MEFESZ küldötteket.”

Lengyel egyetemisták Szegeden

Bátyai Jenő naplója szerint a MEFESZ-alakító „gyűlésen jelen voltak a városunkban tartózkodó lengyel egyetemisták is, akik mindenben igen szimpatizáltak a forró hangú, de ugyanakkor józanul gondolkodó szegedi egyetemistákkal.

A gyűlésen jelen volt a szegedi egyetem képviselője is, Karácsonyi Béla, akit kért a gyűlés, hogy az elkövetkező országgyűlésen adjon hangot a követeléseinek.

A gyűlés megállapodott abban, hogy a következő gyűlés szombaton lesz, amikor meglesz a MEFESZ célkitűzése, programja és irányelvei.

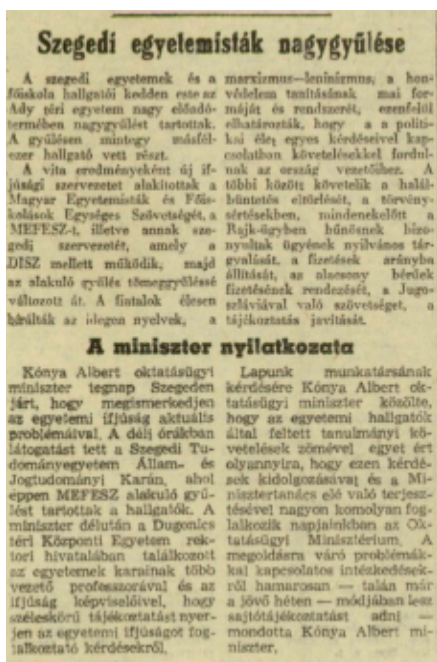
Természetesen voltak jelen DISZ vezetőségi tagok is, akik között voltak olyanok, akik próbálták az ifjúságot lefegyverezni.

A gyűlés a késő esti órákban, a Himnusz eléneklésével ért véget" – idézte a 2006. október 14-i Délmagyarország **Bátyai Jenő '56-os naplója** (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/29211/1/dm_2006_242.pdf) egy részletét.

A helytörténész **Bátyai Jenő** 1991-ben interjú helyett kölcsön adta a naplóját a Délmagyarország újságírójának, **Újszászi Ilonának**, aki **A szabadság pillangója – 1956 a szegedi egyetemen** (http://real.mtak.hu/53591/1/ujszaszi_szabadsag_pillangoja.pdf) című kötetében tehette közzé teljes terjedelmében a történészek számára is értékes észrevételeket rögzítő dokumentumot.

„követelésekkel fordulnak az ország vezetőihez”

A MEFESZ zászlóbontásáról a Délmagyarország **1956. október 18-i** száma „**Szegedi egyetemisták nagygyűlése** (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/13903/1/dm_1956_246.pdf)” című cikkében számolt be.

„A szegedi egyetemek és a főiskola hallgatói kedden este az Ady téri egyetem nagy előadó-termében nagygyűlést tartottak. A gyűlésen mintegy másfélezer hallgató vett részt.

A vita eredményeként **új ifjúsági szervezetet alakítottak** a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetségét, **a MEFESZ-t**, illetve annak szegedi szervezetét, amely a DISZ mellett működik, majd az alakuló gyűlés tömeggyűléssé változott át. **A fiatalok élesen bírálták az idegen nyelvek, a marxizmus-leninizmus; a honvédelem tanításának mai formáját és rendszerét; ezen felül elhatározták, hogy a politikai élet egyes kérdéseivel kapcsolatban követelésekkel fordulnak az ország vezetőihez. A többi között követelik a halálbüntetés eltörlését, a törvénysértésekben, mindenekelőtt a Rajk-ügyben bűnösnek bizonyultak ügyének nyilvános tárgyalását, a fizetések arányba állítását, az alacsony bérűek fizetésének rendezését, a**

Jugoszláviával való szövetséget, a tájékoztatás javítását.”

A hírlapíró rövid beszámolójából kimaradt például a demokratikus választások vagy az idegen csapatok kivonásának követelése is, de a főbb tényt közli a szegedi regionális napilap.

Ilyen és ehhez hasonló dokumentumokból, az 1956-os MEFESZ születésénél bábáskodó egyetemisták és oktatók életútinterjúiból nyert információtüredékekkel tette teljessé 1956 októberének és novemberének mozaikképét az ifjúságszociológus *Dr. Jancsák Csaba*.

Az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar egyetemi docense, **Jancsák Csaba: Az 1956-os forradalom indítószikrétája a MEFESZ (<http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/15206/1/JancsakCsabaAz1956-osforradalominditoszikraja.pdf>)** című kötetében kifejti: *„Magyarországon az 1950-es években a fiataloknak nem volt lehetőségük bekapcsolódni a róluk szóló döntések meghozatalába. E korszakban **az első** ilyen participációs lehetőség, **hallgatói demokráciakísérelt az október 16-án megalakult MEFESZ** volt”.*

SZTEinfo

Fotó: Bobkó Anna

Archív fotó, illusztráció: SZTE Klebelsberg Könyvtár

Korábban írtuk:

„Történelmi emlékhely” – 1956. október 16. emléktáblája az SZTE Auditórium Maximumánál ([/sztehirek/2019-oktober/tortenelmi-emlekhely](#))

A forradalom és az 1956 utáni megtorlás a MEFESZ-alapító egykori szegedi egyetemista emlékeiben ([/sztehirek/2019-oktober/forradalom-1956-utani?folderID=49833&objectParentFolderId=49078](#))

A szegedi egyetemen lobban fel az 1956-os forradalom lángja ([/sztehirek/2019-oktober/szegedi-egyetemen?folderID=49833&folderID=49833&objectParentFolderId=19396](#))

Az egyetemisták, a MEFESZ követeléseivel Szegedről indult az 1956-os forradalom ([/sztehirek/2018-oktober/egyetemistak-mefesz](#))

Mai joghallgatók tisztelgtek a MEFESZ szegedi alapítóinak emléke előtt ([/sztehirek/2017-oktober/mai-joghallgatok](#))

1956. október 20.: „Vihar van Szegeden, tisztító vihar...” ([/sztehirek/2017-oktober/1956-oktober-20-vihar](#))

*

A szegedi láng – A szegedi egyetemisták és főiskolások szerepe az 1956-os forradalomban ([/sztehirek/2016-oktober/szegedi-lang-szegedi?folderID=38347&folderID=38347&objectParentFolderId=25255](#))